

I FƏSİL

ISO20022 NƏDİR?

Ümumiyyətlə, ISO20022 maliyyə əməliyyatları üzrə mesajlaşmanın təşkili üçün hazırlanmış standartdır. Daha ətraflı məlumat verməzdən öncə aşağıdakı bölmədə maliyyə mesajlaşma standartı barədə qısa məlumat təqdim edək.

Maliyyə mesajlaşma standartı nədir?

Biznes münasibətləri çərçivəsində maliyyə institutları öz aralarında və müştəriləri ilə geniş həcmdə məlumat mübadiləsi həyata keçirirlər. Bu mübadilə prosesi məlumatları göndərən və alan tərəflər arasında ümumi razılaşma və anlaşma olduğu təqdirdə baş tutur. Bu proses tərəflərdən hər hansı biri kompüter əsaslı məlumat emalına üstünlük verdiyi təqdirdə daha düzgün olur.

Ümumi anlayışlar: sintaksis və semantik

İnsan faktorunun aradan qaldırılması məqsədilə maliyyə ekosistemi mesajlaşma anlayışını formalaşdırmışdır – bu, məlumatın mübadilə olunması tələb olunan strukturlaşmış formatda (sintaksis) və mənada (semantik) təşkil edilməsi barədə razılaşmadır. Qeyd edilən mesajlaşma qaydasına əsasən sadə ödəniş tapşırığının aşağıda əks olunan çıxarışında göstərilən mesaj mübadiləsi aparılacaqdır.

Məsələn, Hollandiyanın Utrext şəhərində MisalBank (Bank Identifier Code (BIC) EXABNL2U) öz korporativ müştərisindən ACME NV, Amstel 344, Amsterdam 29 oktyabr 2009-cu il tarixində 8754219990 hesabından 12,500 ABŞ dollarının transfer olmasına sərəncam vermişdir. Yuxarıda göstərilən ABŞ dollarında sərəncamı müxbirinə strukturlaşdırılmamış mətnə göndərmək əvəzinə, MisalBank standart bir mesaja əsaslanaraq strukturlaşdırılmış bir mesaj göndərir:

```
<CdtTrfTxInf>
  <IntrBkSttlmAmt Ccy='USD'>12500</IntrBkSttlmAmt>
  <IntrBkSttlmDt>2009-10-29</IntrBkSttlmDt>
  <Dbtr>
    <Nm>ACME NV.</Nm>
    <PstlAdr>
      <StrtNm>Amstel</StrtNm>
      <BldgNb>344</BldgNb>
      <TwnNm>Amsterdam</TwnNm>
      <Ctry>NL</Ctry>
    </PstlAdr>
  </Dbtr>
  <DbtrAcct>
    <Id>
```

```

                <Othr>
                    <Id>8754219990</Id>
                </Othr>
            </Id>
        </DbtrAcct>
        <DbtrAgt>
            <FinInstnId>
                <BIC>EXABNL2U</BIC>
            </FinInstnId>
        </DbtrAgt>
    </CdtTrfTxInf>

```

Yuxarıdakı nümunə ISO 20022 müştərinin kredit köçürməsindən bir çıxarışdır.

Mesajlaşma standartı tərəflər arasında mübadilə oluna bilən məlumat və məlumat formatları (xananın uzunluğu, kodlar, simvol tərkibi) barədə aydın anlayışı özündə ehtiva edir.

Yuxarıdakı mesajə əsasən, məsələn, aşağıdakı sətir

```
<IntrBkSttlmAmt Ccy='USD'>12500</IntrBkSttlmAmt>
```

valyuta və tranzaksiyanın məbləğini göstərir. Müştərinin kredit transferi üzrə sözügedən mesaj standartında “IntrBkSttlmAmt” teqi ilə başlayan xana mütləq qeyd edilməli və bu xanada olan məlumat üç hərfdən və ən çoxu 18 rəqəmdən ibarət olmalıdır.

ISO 20022 maliyyə ekosistemində istifadə olunan standartlardan biridir. Növbəti bölmədə maliyyə mesajlaşması zamanı istifadə olunan digər standartlar barədə daha detallı məlumat təqdim olunacaq, o cümlədən onların çoxluğundan qaynaqlanan başlıca problemlər müzakirə olunacaqdır.

Çoxlu standartlar, amma zaman azlığı

‘Standartların ən üstün cəhəti onlar arasından hansınısa seçməyin mümkün olmasıdır’. Bu köhnə zarafatdır, amma maliyyə ekosisteminə çox uyğundur. Müxtəlif regionları və biznes sahələrini əhatə edən bir çox standartlar mövcuddur. Bir çox maliyyə institutları öz daxillərində və/və ya müştərilərilə fərdi standartlardan istifadə edirlər.

Bu çıxarış SWIFT-in TÖK Müştəri Kredit Transfer mesajından (MT 103) götürülmüşdür və yazılışı demək olar ki, bundan əvvəl nümunə kimi göstərilmiş ISO 20022 Müştəri Kredit Transferi ilə uyğunluq təşkil edir. Fikir versəniz görərsiniz ki, əksər məlumatlar eynilik təşkil edir, amma teqlər və xanaların ardıcılığı müxtəlifdir:

:32A:091029USD12500,

:50K:/8754219990

ACME NV.

AMSTEL 344

AMSTERDAM

NETHERLANDS

:52A: EXABNL2U

Aşağıda həmin məlumatın Fedwire standartına uyğun yazılışı əks olunmuşdur:

{1520}20091029xxxxxxxxxyyyyyy {2000}000001250000

{5000}D8754219990ACME NV.*AMSTEL 344*AMSTERDAM*

NETHERLANDS* {5100}BEXABNL2U*

Göstərilən misallar müxtəlif standartlara əsaslanarsa da, eyni məlumatı özündə ehtiva edir. Maliyyə xidmətlərində proseslər və dəyər zəncirləri adətən müxtəlif regionları və biznes sahələri əhatə edir. Maliyyə ekosistemində fərqli mesajlaşma standartlarının olması sonuncu istifadəçilərdə olan zəncirin tam avtomatlaşmasında problemlər yaradır. Bu prosesdə iştirak edən şəxslərdə və kompüter emalı vasitələrində ümumi anlayışın formalaşmasında başlıca iki çətinlik mövcuddur: müxtəlif sintaksislərdən (format) istifadə və müxtəlif semantiklərdən (məna) istifadə.

Sintaksis çətinliyi

Sintaksis, mesajda göstərilən informasiyanın strukturlaşdığı formatdır. Oxuyucu xüsusi sintaksisi başa düşməsə, mesajın kontentini anlamaq mümkün olmayacaqdır. Standart və sintaksis arasında bir sıra müxtəlifliklər mövcuddur. Standart, məlumatın ifadə edildiyi barədə razılığı təsvir edir, sintaksis isə bu məlumatı ifadə etmək üçün istifadə olunan format və ya 'dildir'. Həm eyni dildə danışmadıqları, həmçinin də başa düşmədikləri halda iki nəfərin söhbət etməsi çətinidir. Bu sintaksis üçün də həqiqətdir. Əvvəldən sonadək emal üzrə ehtiyacların davamlı olaraq artması və qloballaşma özü ilə problemləri də artırır.

ISO 20022-də ən geniş istifadə olunan sintaksis "eXtensible Mark-up Language (XML)"dir. Qısa teq adlardan (məsələn, <PstlAdr> poçt ünvanı) istifadə edilməsi sintaksisin tərkib hissəsidir.

XML İnternetdə sənədləri (və ya mesajları) elektron şəkildə kodlaşdıran ən populyar sintaksislərdən biridir. XML, bir mesajın hər bir komponenti üçün öz identifikatorlarını (və ya teqlərini) və formatını (və ya məlumat növünü) təyin etməyə imkan verir. XML ilə ötürülən ödəniş məlumatının mənasını və quruluşunu göstərən açılış və bağlanma teqlərindən istifadə olunur. Məsələn, <Dt> 2009-09-29 </Dt>, 29 sentyabr 2009-cu il tarixi barədə məlumatı özündə ehtiva edən XML-dir. Açılış və bağlanma teqlərinin məlumatlarla kombinasiyasına element deyilir.

Bu bölmədə göstərilən MT103 Tək Müştəri Kredit Transferi özündə SWIFT sintaksisini əks etdirir. Bu formatda da məlumatı təqdim etmək üçün sahə teqlərindən istifadə edilir.

Bunlar sütunlar arasında hərflər və ədədlərdən formalaşmış simvolları ibarətdir. Bu aktual sahə kontenti ilə xarakterizə olunur. Məsələn, :52A: sahə teqidir (Sifarişçi təşkilat) and EXABNL2U isə sahənin kontentidir.

Semantik çətinliyi

Sintaksis çətinliklərdən əlavə semantik çətinliklər də mövcuddur. Fərqli sahələrdə və ya ölkələrdə çalışan mütəxəssislər öz ifadələrini və ya lüğətlərini formalaşdırmışlar. Belə ki, fərqli

sözlər eyni konsepsiyaya şamil oluna bilər və ya tərsinə, eyni söz fərqli mənalar ifadə edə bilər. Məsələn, ödəniş sistemlərində bəzi hallarda iştirakçılar Sifarişçi Müştəri, digər hallarda Ödəyici və Ödənişi qəbul edən, və ya Ödəniş sərəncamını verən kimi adlanır. Təbii ki, kontekst mühüm əhəmiyyət kəsb edir, məsələn, Ödəniş sərəncamçısı/təşəbbüskarı bir kredit köçürməsində borclu/ödəyicidir, digər halda Ödəniş sərəncamçısı/təşəbbüskarı isə birbaşa debətdə borc verən/alıcıdır.

Bu müxtəlif adlar və ifadələr əvvəldən sonadək inteqrasiyalarda çətinliklər yaradır. Mütəxəssislərin nə demək istədiyini və məlumatları necə uzlaşdıracağını anlamaq üçün daha dərin ekspert biliklərinə ehtiyac yaranır .

Müəyyən bir sahədəki mübadilə məlumatlarını anlamaq üçün, xüsusi sintaksislərin təfərrüatları və əsas semantikasi haqda məlumatlı olmaq lazımdır. Bunun üçün müvafiq zaman resursları və texnoloji inkişaf üçün əhəmiyyətli investisiya zərurətinə ehtiyac yaranır.

ISO 20022 ƏSASLARI

Əvvəlki bölmə, bu proseslərdə iştirak edən şəxslər və texnologiyalar arasında paylaşılan məlumatların ortaq bir şəkildə anlaşılması üçün iki aktual çətinliyə fokuslandı: fərqli sintaksislərin və fərqli semantikanın istifadəsi və ya terminlərin istifadəsinin şərhli. ISO 20022 bu çətinliklərin aradan qaldırılmasına hədəflənmişdir. Gəlin ISO 20022-ni xüsusi edən nədir.

ISO 20022, maliyyə sisteminin bütün biznes proseslərində müvafiq mesaj standartlarını yaratmaq üçün istifadə edilən razılaşdırılmış metodologiyadır. ISO 20022 ayrı-ayrı səviyyələr konseptinə əsaslanır. Bu istiqamətdə üç səviyyəni xüsusilə qeyd etmək lazımdır: üst səviyyə - əsas biznes prosesləri və konsepsiyaları təmin edir; orta səviyyə - məntiqi mesajlar və ya mesaj modellərini təmin edir; və alt səviyyə - sintaksis ilə bağlı olur.

Biznes proseslər və konseptlər

ISO 20022 metodologiyasının əsas xüsusiyyətlərindən biri, biznes və onun mesajda əks olunma qaydası, yəni sintaksis arasında dəqiq ayrılığın olmasıdır. ISO 20022 metodologiyası biznes modelin yaradılması ilə başlayır. Sadəcə dillə desək, bu, fəaliyyət və ya biznes prosesin təsviridir, yəni bu fəaliyyətdə iştirak edən biznes rolları və iştirakçıları, həmçinin bu fəaliyyətin həyata keçməsi üçün zəruri olan biznes məlumatları əhatə edir .

Biznes məlumatları biznes elementlərdən ibarət olan biznes komponentlərdən təşkil olunmuşdur. Məsələn, kredit köçürməsi üzrə proseslərə baxarkən debitor (vəsaiti ödəyən), kreditor (vəsaiti alan), debitor agent (debitorun bankı), kreditor agent (kreditorun bankı) və ödəniş kimi anlayışlarla üzləşirik. Bu komponentlərin hər biri barədə daha ətraflı məlumat mövcuddur. Şəkil 1-1, Unified Modeling Language (UML) formasında təqdim olunan sadələşdirilmiş biznes məlumat modelidir.

Mərkəzdə, debitor və kreditor agent kimi çıxış edən maliyyə təşkilatları ilə əlaqəli olan ödənişdir. Eyni zamanda, ödəniş ad və ünvan kimi elementlərə malik olan debitor və kreditorla da əlaqələndirilir. Əlavə olaraq, bu tərəflər müvafiq hesab sahibi də ola bilərlər. Bu elementlər özündə daha çox məlumatı əks etdirir. Məsələn, ödəniş özündə onun valyutası, məbləği,

sərəncam verilmiş yerinə yetirilmə tarixi və hesablaşma tarixi və pul köçürmə məlumatı kimi elementləri ehtiva edir.

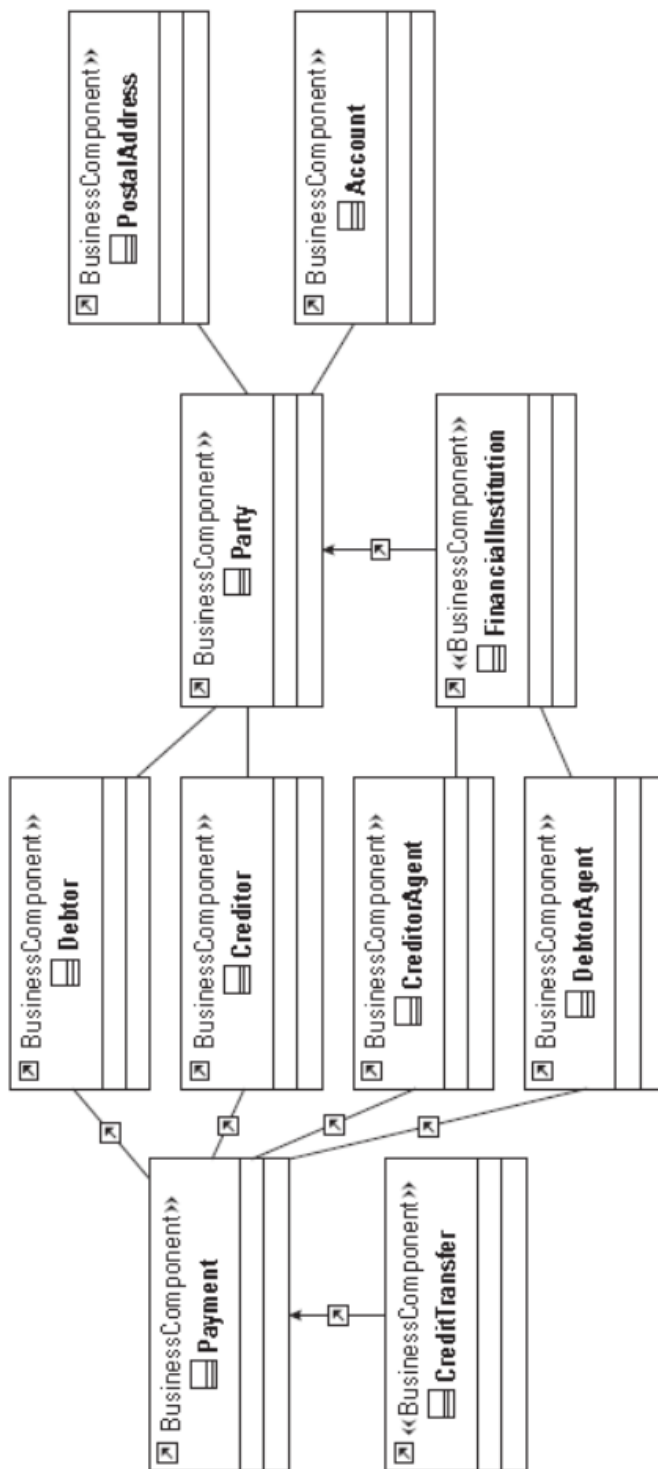

Figure 1-1: A simplified business information model for a payment transaction.

Sintaksisdən asılı olmayan məntiqi mesajlaşma

Bu biznes konsepsiyadan istifadə edərək ISO 20022 orta səviyyə olan məntiqi mesajları və ya mesaj modellərini formalaşdırır.

Məntiqi mesaj, sintaksisdən asılı olmayaraq, müəyyən bir biznes fəaliyyəti həyata keçirmək üçün tələb olunan məlumatların təsviridir. Bu, irerarkik struktura əsaslanan müvafiq mesaj komponentlərindən ibarətdir. Bir mesaj komponenti bir və ya bir neçə mesaj elementlərini özündə ehtiva edir. Müştərinin Kredit köçürməsi üzrə mesajın məntiqi strukturu Şəkil 1-2 –də göstərilmişdir. Kredit köçürməsi əməliyyatının (CreditTransferTransactionInformation) mesaj komponenti 4 elementdən ibarətdir. Bunlardan, məsələn, Debitor və Debitor agent daha ətraflı şərh tələb edir və onların özləri elə mesaj komponentləridir. Bu hissədə sadə şəkildə elementlərin məcburi və ya mütləq olmayan kimi göstərilməsi təsvir edilmişdir.

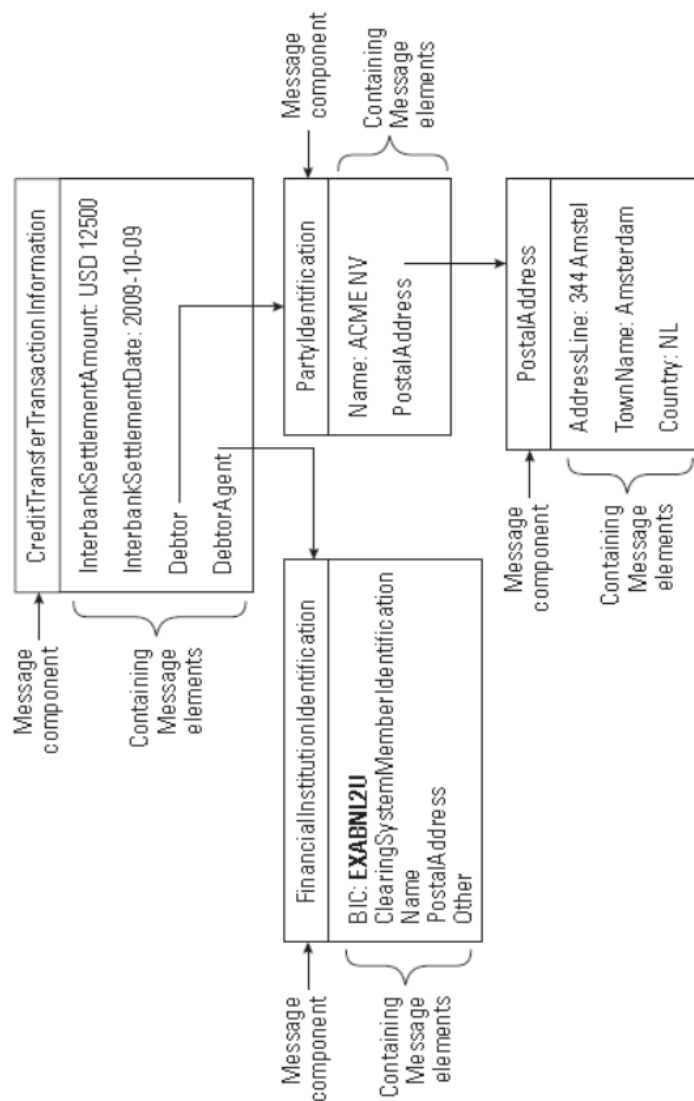

Figure 1-2: Part of the logical message structure for a credit transfer.

ISO20022-nin əsas xüsusiyyəti biznes və mesaj komponentlərindən bütün mesajlarda təkrar istifadənin mümkün olmasıdır. Mesajın kredit köçürməsi və ya bir kredit kartı ödəməsi, qiymətli kağızlar və ya valyuta əməliyyatı olmasından asılı olmayaraq, 'PostalAddress' komponenti bir tərəfin və ya maliyyə təşkilatının ünvanını lazım olduqda ifadə etmək üçün istifadə edilə bilər. 'InterbankSettlementAmount' və 'InterbankSettlement Date' kimi elementlər də təkrar istifadə edilə bilər.

Sintaksis

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, ISO20022 müxtəlif səviyyələr konseptinə əsaslanan metodologiyadır. Bu səviyyələrdən ikisi biznes model və məntiqi mesajlar aiddir. Üçüncü səviyyə isə mesajın sintaksisidir, hansı ki, məntiqi mesajın fiziki təqdimatıdır. ISO 20022, əsas sintaksis olaraq XML-dən istifadə edir və mesaj modelinin XML-ə çevrilmə qaydasını müəyyən edir. Lakin, bəzi hallarda mesaj modeli XML-dən fərqli sintaksisdə ifadə oluna bilər, məsələn, SWIFT mülkiyyət sintaksisi və ya FIX (düzəliş) sintaksisi.

Hamısı bir saxlancda

Bütün qeyd edilən kontent bir ümumi bazada saxlanılır.

Lüğət formaları bu saxlancın tərkib hissəsidir. ISO20022 lüğəti daha çox Oxford lüğətinə bənzəyir, xüsusilə komponent siyahısının adları, strukturu, ifadə etdiyi məna və istifadə edilmə qaydası və sair. Danışiq dilində olduğu kimi burada da ifadə etdiyi məna tətbiq qaydasından asılıdır. Məsələn, məna ödənişin ölkədaxili və beynəlxalq, habelə qiymətli kağızlar üzrə əməliyyat olmasından asılı olaraq dəyişə bilər. Debitor agent (DebtorAgent) yazısının olması 'Debitorun hesabına xidmət göstərən maliyyə institutu' mənasını ifadə edir. Həmçinin, bu, Debitor agent (DebtorAgent) olaraq qeyd etdiyimiz zaman siz FinancialInstitutionIdentification strukturundan istifadə etməlisiniz. Bu maliyyə təşkilatını müəyyən etmək üçün tələb olunan məlumatları - adı və ünvanı, BIC kodu və s. özündə ehtiva edir. Bu mesaj komponentini lüğətdə axtarsanız, Şəkil 1-3-də göstərilən yazını tapa bilərsiniz.

Message Component Details Repository			
Simple Repository Search Advanced Dictionary Search Advanced Catalogue Search Print friendly			
M-Component: FinancialInstitutionIdentification7			
Registration Status: Registered			Is based on: FinancialInstitution
Definition Set of elements used to identify a financial institution.			
M-Element <u>BIC</u> (0..1)	Type <u>BICIdentifier</u>	Defined in FinancialInstitutionIdentification7	Is based on <u>BIC</u>
<u>ClearingSystemMemberIdentification</u> (0..1)	<u>ClearingSystemMemberIdentification2</u>	FinancialInstitutionIdentification7	<u>ClearingSystemIdentification</u>
<u>Name</u> (0..1)	<u>Max140Text</u>	FinancialInstitutionIdentification7	<u>Name</u>
<u>PostalAddress</u> (0..1)	<u>PostalAddress6</u>	FinancialInstitutionIdentification7	<u>PostalAddress</u>
<u>Other</u> (0..1)	<u>GenericFinancialIdentification1</u>	FinancialInstitutionIdentification7	<u>ProprietaryIdentification</u>
M-Elements using this M-Component as a Type: 1 FinancialInstitutionIdentification			Appearing In BranchOfFinancialInstitutionIdentification4

Figure 1-3: The ISO 20022 web query tool showing details of a message component.

Beləliklə, ISO20022 maliyyə ekosistemində bütün mesajlarda istifadə edilən bu komponentləri standartlaşdırır. Bununla da, 'Debitor agent' yazısı qeyd olunan mesaj daxil edildikdə, borclu agent haqqında təsviri məlumatlar baxımından nəyin nəzərdə tutulduğu aydın olur.

Burada ən mühüm konsepsiya məlumatın təkrar istifadə olunmasıdır.

Məsələn, FinancialInstitutionIdentification məlumat strukturu (bütün alt strukturlarla birlikdə) bütün maliyyə təşkilatlarını bütün ISO 20022 mesajlarında təsvir etmək üçün istifadə olunur. Eyniliklə, hər hansı bir maliyyə təşkilatı bir əməliyyatda qeyd edildiyi zaman DebitorAgent mesaj komponenti bütün maliyyə mesajlarında istifadə olunur.

Hal-hazırda ISO 20022 bazası yüzlərlə komponenti, 700-ə yaxın mesajı komponentini və 250-dən artıq mesaj anlayışını özündə ehtiva edir.

ISO 20022-NİN ƏSAS ÜSTÜNLÜKLƏRİ

ISO 20022 standartı iki mühüm üstünlüyü təqdim edir:

- Tam olaraq strukturlaşmış maliyyə mesajlarını hazırlmaq üçün metod.
- Bir çox mövcud standartların ümumilləşdirilməsi metodu.

Mövcud hər hansı bir standartdakı mesajın tərifinə baxdıqda, məntiqi olaraq mesajda hansı məlumat mübadiləsi edildiyi, quruluşu və anlayışın hansı məna ifadə etdiyi aydın olur. Belə ki, 'məntiqi' mesaj anlayışı ISO20022 üzrə müvafiq biznes anlayışı ilə əlaqələndirilə bilər. Bu, standartların qarşılıqlı əlaqələndirilməsində olduqca mühüm aspektdir: bu, müxtəlif standartların və müxtəlif sintaksislərin eyni biznes prosesi dəstəkləməyə imkan yaradır. Beləliklə, ISO 20022 standartının digər standartlara nəzərən daha üstün olması iki kateqoriyaya bölünür: standartın özü ilə birbaşa əlaqəli olanlar və digər standartlarla qarşılıqlı əlaqəli olanlar.

ISO 20022 STANDARTINDAN İSTİFADƏ

ISO20022 standartının üstünlüklərini üç hissəyə ayırmaq olar: mesajların biznes proseslərlə əlaqələndirilməsi, komponentlərdən yenidən istifadə və XML sintaksisdən istifadə.

Mesajların biznes proseslərlə əlaqələndirilməsi

ISO20022 standartına əsaslanan mesajın hər bir sahəsi müvafiq biznes komponentlə əlaqəlidir. Belə ki, bu komponentlər istifadəçilər üçün aydın və rahatlıqla anlaşılan qaydada şərh edilir və tətbiqi-program təminatlarının müvafiq məlumatları ilə əlaqələndirmək imkanına malik olur.

Yaxşı sənədləşdirilmiş və strukturlaşdırılmış komponentlərdən yenidən istifadə

Komponentlər və elementlər mesajlar arasında yenidən istifadə olunduğundan, təşkilatlar onları yalnız bir dəfə daxili məlumat strukturlarına uyğunlaşdırmalıdır. Buna görə yeni mesajlar təqdim etmək daha asandır: komponentlərin əksəriyyəti artıq bəllidir və müvafiq tətbiqi-program təminatları ilə əlaqələndirilmişdir. Dəyişikliklərin əksəriyyəti komponent səviyyəsində həyata keçirildiyindən onların dəstəklənməsi kifayət qədər sadədir.

XML sintaksisin üstünlükləri

ISO 20022 standartının əsas xüsusiyyəti ümumi biznes modellərinin istifadəsidir. Bununla yanaşı XML sintaksisindən istifadənin də çoxlu faydaları var. Mesaj formatının təsviri XML sxemində aparılır. Bu faylın maşınla oxunması mümkün olduğundan yeni mesajların tətbiqi və ya mövcud mesajlarda dəyişikliklərin həyata keçirilməsi az zəhmət tələb edir. Eyni zamanda, müasir tətbiqi-proqram təminatlarında onların asanlıqla dəyişdirilməsi, həmçinin məlumatların digər format və standartlarla əlaqələndirilməsi imkanı mövcuddur.

XML, müxtəlif tətbiq istiqamətlərində qəbul olunan, o cümlədən xarici icraçı təşkilatlar tərəfindən geniş şəkildə dəstəklənən beynəlxalq açıq standartdır. Beynəlxalq standart olması geniş çeşiddə XML düzəlişlərin edilməsi, sənədlərin idarə edilməsi, yoxlanılması və digər instrumentlərin (vasitələrin) tətbiqini mümkün edir. Bu vasitələr mesajların avtomatlaşdırılmasına imkan verir, həmçinin onların təsdiqlənməsinə (yoxlanılması) və tətbiqi-proqram təminatlarında integrasiyasına çəkilən xərcləri minimallaşdırır.

ISO 20022 standartları, bütün maliyyə ekosistemini əhatə edir, həmçinin valyuta mübadiləsi və kredit ödəmələri kimi müxtəlif sahələrdə məlumatların ortaq şəkildə aydın başa düşülməsinə və şərhinə imkan verir. Standartın digər böyük üstünlüyü onun standartlar arasında əlaqələrin asanlaşdırılmasıdır. Məsələn, MT103 Müştəri Kredit Transferində 52a sifarişçi təşkilat sahəsi və ISO 20022-da DebtorAgent elementi fərqli şəkildə strukturlaşsa da, eyni biznes konsepsiyasına malikdirlər: sifariş verən müştərinin (və ya debitorun) hesabına xidmət göstərən maliyyə təşkilatı. Bu səbəbdən, hər ikisi eyni ISO 20022 biznes komponentinə uyğunlaşdırıla bilər.

ISO20022 müxtəlif standartların əsasını təşkil etdiyindən və onlar arasında vahid əlaqələndirməni həyata keçirdiyindən o, mühüm bir biznes konsepsiya hesab edilir. Növbəti bölmələrdə qarşılıqlı fəaliyyətin (əlaqələndirmənin) detallarına nəzər salacağıq. Burada əsas məqam qarşılıqlı əlaqənin təmin olunmasında iştirak edən bütün tərəflər üçün fəaliyyətin (tətbiqi-proqram təminatları, köçürmə (yerdəyişmə) xidmətləri və sair) asanlaşdırılmasıdır. Bu qaydada təşkil olunan əlaqələndirmə, bütün əməliyyat zəncirlərində avtomatlaşdırılmış ötürmə və məlumatların düzgün emal olunması imkanlarını yaradır.

II FƏSİL

Təcrübədə ISO 20022 standartının istifadəsi

Hazırda ISO 20022 hamının təsəvvür etdiyi kimi çox tətbiq edilmir. Buna baxmayaraq hazırda bir çox qruplar - və böyük maliyyə infrastrukturları aktiv olaraq ISO 20022-nin istifadəsinə başladıklarını bildirirlər. Eyni qaydada bir çox mühüm standartların ISO 20022-yə uyğunlaşdırılması da həyata keçirilməkdədir.

Hazırda mövcud olanlar: ödənişlər, fondlar, qiymətli kağızlar və ticarətin maliyyələşdirilməsi üzrə istifadə olunan formatlar

ISO 20022 biznes sahələrində maliyyə mesajları anlayışlarını – sənayedə yaxşı tanınan funksional domenləri təşkil edir. Bu biznes sahələri unikal olaraq biznes sahə kodları adlanan dörd-simvolla kodlar vasitəsilə müəyyən olunur. Bəzi nümunələr gətirək:

✓ pacs: Ödənişlər üzrə Kliring və Hesablaşmalar

✓ pain: Ödənişlərin başlanması üzrə əməliyyatlar

✓ camt: Nağd pulun idarə edilməsi

✓ setr: Qiymətli kağızlar üzrə ticarət

✓ sese: Qiymətli kağızlar üzrə hesablaşmalar

✓ acmt: Hesabın idarə edilməsi

✓ tsmt: Ticarət xidmətlərinin idarə edilməsi

Ödənişlərlə bağlı dəstək funksiyaları üçün də mesajlar vardır, məs, istisnalar və araşdırmalar, bank hesablarının idarə olunması, habelə ödəniş tələbnamə-tapşırığı mandatının idarə olunması. Maliyyə sektorunun tələbləri sayəsində standartın əhatə dairəsi davamlı olaraq genişlənir.

Ödənişlər

Birbaşa tam ödəniş zənciri üçün ISO 20022 mesajları alçatandır: müştəri – bank (ödəniş), bankdan – banka (kliring və hesablaşma) və hesabatlıq (nağd pulun idarə olunması). Ödənişlər arenasında ISO 20022 qəbul edilməsinin əsas aparıcı qüvvəsi Avro ilə Vahid Ödənişlər Sahəsidir (Single Euro Payments Area (SEPA)) ki, hal-hazırda Avropa ödəniş standartlarını istifadə edən yerli pərakəndə kredit köçürmələrini və birbaşa debetləşməni əvəz etməkdədir.

Başqaları standartla uyğunlaşmağa fokuslaşdığı bir zamanda dünyanın müxtəlif ölkələrində Real Vaxt Rejimində Hesablaşmalar sistemləri (Real Time Gross Settlement Systems (RTGS)) və xırda ödəniş sistemləri də ISO 20022-nin qəbul edilməsində maraqlı olduqlarını göstərmişlər.

İnvestisiya fondları

İnvestisiya fondlarının sifarişləri, köçürmələri, üzleştirmələri, tarif hesabatı və nağd pulun proqnozlaşdırılması hesabatlarında ISO 20022-dən istifadə olunur. Hecləşdirmə fondları və fondun emal pasportu (FPP) informasiyası üçün də mesajlar mövcuddur. Bu biznes sahəsinin əsas aparıcı qüvvəsi faks, yaxud elektron poçt kommunikasiyasını və əllə həyata keçirilən prosesləri aradan qaldırmaq və əməliyyatların avtomatik emal əmsalını asanlaşdırmaq

(straight through processing (STP)) arzusudur.

Qiymətli kağızların klirinqi və hesablaşmalar və korporativ əməliyyatlar

Qiymətli kağızlar və digər alətlərin klirinqi və hesablaşmalarını asanlaşdırmaq üçün son illər yeni global və regional bazar infrastrukturları (Bİ) yaradılmışdır. Bundan əlavə, bir çox Bİ beynəlxalq çıxışa imkan yaratmaq və xarici iştirakçıların ehtiyaclarını qarşılamağa hazırlaşdıqca əhəmiyyətli investisiyalarla qarşılaşırlar. İştirakçılarla kommunikasiya zamanı hansı mesajlaşma standartı/sintaksisindən istifadə etməklə bağlı həm mövcud, həm də yeni Bİ qərar verməli olacaqlar.

Onların getdikcə daha çoxu (daha dəqiq desək, TARGET2-Securities, Avrosistemin yeni qiymətli kağızların hesablaşma xidməti və JASDEC, Yaponiya mərkəzi qiymətli kağızlar depozitoru) ISO 20022-ni seçir. T2S lap əvvəldən ISO 20022-dən istifadə edəcəyini bildirmişdir, JASDEC isə daxili standartları əvəzləmək üçün ISO 20022-yə keçid edəcəkdir. Hər iki Bİ əvvəllər beynəlxalq standartlarının olmadığı biznes funksiyaları əhatə etdiyindən, hazırda ISO 20022 mesajları hazırlanmışdır. Digər Bİ-lərin, məs, Clearstream, Euroclear və Depository Trust və Clearing Corporation (DTCC), də bu standartda adaptasiya olunacağı gözlənilir. Bu bazar infrastruktur layihələrindən təsirlənən bir çox iştirakçılar hazır olduqlarından əmin olmaq üçün ISO 20022 mesajlarını Bİ-lərin planlaşdırılan canlı tarixlərindən əvvəl tətbiq etməyi planlaşdırırlar.

Qiymətli kağızlar sənayesində ISO 20022-nin qəbul edilməsinin digər mühüm amili Giovannini Protokoludur. Bu protokol səmərəli beynəlxalq emal yolunda bir neçə maneəni aradan qaldırmaqla Avropada qiymətli kağızların klirinq və hesablaşmalarını ahəngləşdirmək məqsədini daşıyır. Bu maneələrdən biri (Maneə 1) Mərkəzi Qiymətli Kağızlar Depozitorlarına (MQKD) (Central Securities Depositories (CSD)) çıxış üçün fərqli standart və kommunikasiya protokollardan istifadə olunmasıdır. Bu sektor 2011-ci ilə qədər Avropa beynəlxalq qiymətli kağızlar tranzaksiyalarının klirinq və hesablaşmalarında MKQD-nın ISO mesajlarını dəstəkləməli olduğunu müəyyən etmişdir. Bİ-lər üçün ümumi olan həmin biznes proseslər, həm ISO 15022, həm də ISO 20022 ilə əhatə olunmuşdur.

Eyni amil aktivlərə xidmət göstərilən sahəyə də aiddir, sahə üzrə korporativ fəaliyyət məlumatlarının generasiyasının avtomatlaşdırılmasına çalışılır. Baza funksionallıqlar hər iki standartla əhatə olunacaqdır. Əlavə funksionallıq, məs, vəkalətnamə ilə səsvermə (proxy voting) yalnız ISO 20022-də hazırlanmışdır.

Ticarət

Ticarət sahəsində hazırda maliyyə institutları tərəfindən Ticarət Xidmətləri Proqramı (TXP) (Trade Services Utility (TSU)) ilə kommunikasiya məqsədilə 50 ədəd ISO 20022 mesajından istifadə olunur. TXP bankların tədarük zənciri problemini həll etməsinə kömək etmək, açıq hesablaşma üçün inkişaf etmiş maliyyə xidmətləri təmin etmək üçün hazırlanmış ortaq mərkəzləşdirilmiş uyğunlaşdırma proqramıdır.

Standartların mövcudluğu

Bir gün bütün dünya xalqları doğma dilini əvəz edərək ingilis dilində danışacaqmı? Kim bilir? Hələ ki, FIX, FpML, SWIFT patenti kimi mövcud standartlar/sintaksislər və bir çox daxili standartlar geniş istifadə olunur və, bir qayda olaraq, birbaşa emala nail olmaq yolunda yaxşı iş görürlər.

Ənənəvi sistemlər və miqrasiya xərcləri

Dillər kimi standartlar da zaman keçdikcə inkişaf etsə də, real miqrasiyalar nadir olur. Standartlara dair (köhnə miras standartlardan yenilərinə miqrasiyası) bəzi nümunələrə nəzər yetirin:

✓ **Nəqliyyatın sol tərəflə hərəkəti sağ tərəflə hərəkətinə qarşı:** Dünyanın təxminən yarısı yolun sol tərəfində, digər yarısı isə sağ tərəfdə hərəkət edir. Aydındır ki, hamı yolun bir tərəfi ilə sürsəydi, daha səmərəli olardı: iki versiyada maşın istehsalına, istifadə olunmuş avtomobillər üçün daha böyük bazarlara, Birləşmiş Krallıqda yaşamağı seçən kontinental Avropalılar, yaxud Fransa, yaxud İtaliyada şərabçılıq təsərrüfatlarına başlayan London investisiya bankirləri üçün uyğunlaşdırmalara ehtiyac olmazdı. Günümüzə qədər yalnız iki sənədləşdirilmiş miqrasiya hadisəsi mövcuddur: İsveç 1966-cı ildə nəqliyyatın sağ tərəflə, 2009-cu ildə isə Samoa sol tərəflə hərəkətinə keçid aldı.

✓ **Ölçü sistemləri:** Anqlo-Saksonlar ölçü vahidi kimi qalon, mil, fut və düymdən istifadə etdiyi halda, dünyanın qalan hissəsi litr və metrədən istifadə edir. Fərqli olmanın qiyməti var: ən azı bir təyyarə qəzası və Marsa enən, qəzaya uğrayan bir aparatı ölçü sistemləri ilə bağlı qarışıqlığa aid edilə bilər. Yenə də miqrasiya cəhdlərinin əksəriyyəti planları alt-üst etdi. Sadəcə, Kanadalıların kilometrələri (əksər yol nişanları hələ də məsafələri millərlə göstərir), İngilislərin isə "Metric Martyrs" (tərəvəzləri funtla çəkməkdə israr edənlər) ilə mübarizəsi buna nümunə ola bilər. Məsələ isə daha genişdir, Amerika məktubunu, yaxud 'qanuni' ölçülü sənədini A4 kağız formatında çap etməyə çalışan hər kəs bunu təsdiq edə bilər.

✓ **Dəmiryolu qabaritləri:** Əvvəllər hamı üçün sərbəst olan relslər aydın global standartla keçid almışdır (Stephenson standartındakı 4 ft 8 ½). Vətəndaş müharibəsindən sonra Amerika cənubunda və Brunelin Böyük Qərb Dəmir Yolu kimi İngiltərədəki bir çox dəmir yollarında miqrasiyalar baş vermişdir. Digər ölçülərdə olan relslərdən hələ də istifadə olunur, məs, Rusiya, İberiya və Avstraliyanın bəzi bölgələrində hələ də daha geniş rels ölçülərindən istifadə edilməkdədir.

✓ **Əlifbalar və simvollar.** Dünyanın əksər hissəsində, məs, Rusiya, Yaponiya, Çin və Ərəb ölkələrində yazı üçün qeyri-Latin simvol dəstlərindən istifadə olunur. Bu sahədə də miqrasiyalar olmuşdur, ən bariz nümunə Türkiyənin Atatürk tərəfindən müəyyən edilmiş Latin əlifbasına keçiddir, amma qeyri-Latin simvollarından istifadə hələ də qalmaqdadır. ICANN (Təyin olunmuş

Adlar və Nömrələr üçün İnternet Korporasiyası (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)) yeni Ərəb və Çin simvolla domen adlarının istifadəsinə təzəlikcə imkan yaratmışdır.

Çox sayda başqa nümunələr vardır: gərginlik və elektrik rozetkaları, dairəvi bağlayıcılar, TV (PAL / NTSC), mobil telefonlar (GSM / CDMA), klaviaturalar (QWERTY / AERTY) və s. Bütün bu hallar üçün vahid qlobal standart üçün aydın iddia ortaya qoya bilsəniz də, fərqlər qalır, miqrasiyalar isə nadir halda baş verir. Təəccüblü deyildir ki, proqram-texniki platformanın əvəzlənməsi, yenidən təlim, mövcud məlumatların konvertasiyası və s. səbəblərdən miqrasiya xərclər də çox yüksək olur.

Maliyyə mesajlaşma standartları ilə də bağlı eyni dinamika mövcuddur. Maliyyə institutları mövcud standartlardan istifadə edən sistemlərin yaradılmasına həddən ziyadə çox yatırım etmişlər. Qiymətli kağızlar sektorunun ISO 7775-dən ISO 15022-yə miqrasiyasının da göstərdiyi kimi, bir standartı başqası ilə əvəz etmək mümkündür. Lakin ISO 20022-nin qəbul edilməsi əhəmiyyətli fayda ilə nəticələnsə də, bir çox hallarda miqrasiya xərclərini gözdə tutmaq üçün yetərli olmur. Belə olan halda, ən üstün sayıla biləcək yol ya ona bərabərləşdirmə, ya da uyğunlaşdırma ola bilər.

Niyə ISO 20022-ya məcburi keçid edilmir?

Niyə Almaniya, yaxud Fransa hökuməti əhalisini doğma dillərini tərk edərək yalnız ingilis dilində danışmağa məcbur etmir? Çünki seçicilərinin bir göz qırpımında onları işdən kənarlaşdıracağı faktını da bir kənara qoysaq, bu, çox baha olar və elə çətinlik törədir ki, bunu etməyə də heç dəyməz. Artıq bu gün maliyyə icması ISO maliyyə xidmətləri standartlarının əsas istifadəçisidir. Bununla yanaşı bəzi üzvlər üçün ənənəvi tətbiqlərin ISO 20022-yə miqrasiya xərcləri bir neçə standartın birgə mövcudluğu xərclərini üstələyir.

Bu, ISO 7775 və ISO 15022-ə kimi standartları əhatə edir, elə deyilmi?

Əslində, bəli. 2004-cü ildə qiymətli kağızlar sektoru əvvəlki ISO 7775 standartından həm texniki, həm də funksional baxımdan üstün mesajlaşma standartı olan ISO 15022-yə keçidi başa çatdırdı. Həmin keçid istifadəçilərə saysız-hesabsız fayda gətirdi, çünki mühüm email informasiyası mesajlarda məcburi edildi. Bu isə öz növbəsində qiymətli kağızların klirinq və hesablaşmaları üzrə əməliyyatların avtomatik email əmsalının 60-70%-dən hazırkı 95%-ə qədər artmasına imkan yaratdı ki, bu da əməliyyat xərclərinin milyardlara qədər azaldılmasına səbəb olur. Qiymətli kağızlar bazarının iştirakçıları arxa ofis sistemlərini və kommunikasiya interfeyslərini dəyişməyə məcbur olsalar da, əldə olunan fayda əhəmiyyətli miqrasiya xərclərini geridə qoydu.

Qiymətli kağızlar sektorunun bəzi hissələrində yeniləndirilmiş standarta keçid artıq baş vermişdir. Korporativ fəaliyyət və qiymətli kağızların hesablaşmaları və üzləşdirmələri üçün ISO 15022 mesajları artıq yaxşı strukturlaşdırılmışdır və verilənlər lüğətinə əsaslanır. Bu sahələrdə iri ənənəvi sistemlərə malik iştirakçılar üçün ISO 15022-dən ISO 20022-yə keçidin faydaları maya dəyərindən artıq olmaya bilər. Aydın ki, ISO 20022 mesajlarının hazırkı təcrübə ilə müqayisədə əhəmiyyətli fayda təklif etdiyi investisiya fondları və aktivlərə xidmət göstərilməsi (məs, vəkalətnamə ilə səsvermə) kimi sahələr üçün vəziyyət fərqlidir, bu da böyük ölçüdə faks, telefon və fayl ötürülməsi ətrafında dəyişir.

Qiymətli kağızlar bazarının iştirakçıları üçün hər şeyin ISO 20022-də olması daha asan ola bilməzmi? Ola bilər, lakin realıq ondan ibarətdir ki, istənilən halda onlar əksəriyyəti daxili olan çoxsaylı formatlarla məşğul olmalı olurlar. Hətta maliyyə sektoru səviyyəsində məcburi miqrasiya belə bu daxili formatları aradan qaldıra bilməz.

MT103-lər və ISO 20022 mesajları barədə nə deyə bilərik?

Avropada pərakəndə ödənişlərin ISO 20022-yə ilk miqrasiyası bir faktdır. Vahid Avro Ödənişlər Məkanının (Single Euro Payments Area (SEPA)) icma tələblərinə uyğunluğunu təmin etmək üçün Avropa maliyyə institutları ISO 20022 mesajlarını qəbul etmiş, icra təlimatları ilə bunu tamamlamışlar. Hazırda ISO 20022 standartı SEPA-da ödənişlərdə istifadə olunan ümumi standartdır və Avropada istifadə olunan çoxlu daxili standartları əvəz etmişdir.

ISO 20022 mesajları nə vaxsa MT 103-ü əvəzləyə biləcəkmiz? Yaxın dövrdə deyil. MT 103 və digər əlaqəli mesajlar, məs, MT 202 Ümumi Maliyyə İnstitutu Köçürməsi və MT 950 Müxbir Hesabdan Çıxarış Mesajı maliyyə institutlarının ənənəvi sistemlərinə dərin kök saldığından sürətli keçid çox baha başa gəlir. Bundan əlavə, MT 103, yaxud MT 202 çox vaxt baza tranzaksiyanın nəticəsidir və ISO 20022-dən istifadə edilməklə bu baza tranzaksiyalar kommunikasiya ediləndəki ödəniş mesajlarının miqrasiyası vaxtından əvvəl olmuş kimi qəbul edilir.

Miqrasiya prosesi daha da genişləndikcə bəzi iştirakçılar bütün banklararası ödənişlərdə ISO 20022-dən istifadəni daha asan hesab edə bilər. Bundan əlavə, banklararası sahədə implementasiyanı həyata keçirmiş banklar da ödənişlərin ötürülməsi və hesabatlıq üzrə implementasiya məsələlərinə nəzər yetirməyə başlamaqdadırlar. Bu banklar (hələ ki) ISO 20022-dən istifadə etməyən müxbir bankları ilə kommunikasiya üçün ISO 20022 mesajlarını MT103-ə çevirən tərcümə alətlərindən və xidmətlərindən istifadə edə biləcəklər.

Birgə istifadənin təmin edilməsi

Beləliklə, ənənəvi standartlardan ISO 20022-yə birbaşa miqrasiyadan söhbət belə gedə bilməzsə, alternativlər nələrdir? Nə qədər ki, bütün dünya bir dildə danışmır, müxtəlif dillər birlikdə mövcud olacaqdır. Eyni şeyi çox saylı mesaj standartlarından istifadə edən, maliyyə institutları haqqında da söyləmək olar. Dillərdə olduğu kimi, öz icmanızdakı insanlarla ünsiyyət saxladığınız müddətcə heç bir problem yoxdur. Lakin icmalar kommunikasiya ilə bağlı olduğu zaman bir-birini anlamaq və ünsiyyət saxlamaq üçün mexanizmlərə ehtiyac yaranır, tərcümə də bunlardan biridir.

Birgə mövcudluqdan qarşılıqlı fəaliyyətə

Dillə bağlı apardığımız analogiyanı davam etdirək, xaricilərlə ünsiyyətə girmək üçün hamı tərcüməçilərdən istifadə edirmi? Təbii ki, xeyr; əksər insanlar digər dilləri müəyyən qədər bilir və bəzən söhbət iştirakçılarından biri 'daxili' tərcüməyə qayıdaraq söhbət tərəfdaşının dilinə keçir. Çox vaxt hər iki iştirakçı *ümumi qəbul edilmiş* dilə keçir (İngilis, Svahili, Hindi) və həmin dil vasitəsilə tərəflər daxilən həmin üçüncü dilə və dildən tərcümə edir. Əksər xidmət provayderlərinin (telekommunikasiyalar, banklar, hökumətlər) müştərilərə onlarla seçdikləri dildə fəaliyyət göstərməsinə imkan yaratması da həyatı daha asanlaşdırır.

Maliyyə institutları fərqli deyildir. Onlardan bir çoxu informasiyanı saxlamaq və tətbiqlər arasında mübadilə etmək üçün özlərinin daxili formatlarından istifadə edir. Sonra onlar bu informasiyanı kənar dünya üçün lazım olan istənilən formata uyğunlaşdırır. Bu kənar formatlar dəyişsə belə, daxildə köhnə versiyadan istifadə etməyə davam edir və göndərməzdən əvvəl onu yeni formata uyğunlaşdırır. Həqiqətən də, qiymətli kağızlar sənayesi 2004-cü ildə ISO 7775-dən ISO 15022-yə miqrasiya etmişdir, lakin qiymətli kağızlar bazarının bir çox iştirakçısı hələ də daxildə və müştərilərinin bəziləri ilə ISO 7775-dən istifadə edir. Eynilə bunun kimi, 2003-cü ildə SWIFT intensiv istifadə etdiyi MT 100 Müştəri Köçürməsinə yeni format olan MT 103 Vahid Müştəri Kredit Transferi ilə əvəz etsə də, bəzi institutlar hələ də daxildə MT 100-dən istifadə edir. Bir qayda olaraq bu institutlar üçün informasiyanı yeni formata uyğunlaşdırmaq /keçirmək ənənəvi tətbiqləri dəyişməkdən daha ucuz başa gəlir. Ünsiyyət boşluğunu aradan qaldırmaq üçün əsrlər ərzində insanlar ümumi dilin (məs, Esperanto) arzusunda olmuşdur. Bununla belə, bu arzu heç vaxt reallaşmadı. 10 il bundan əvvəl standartlaşdırma mütəxəssisləri oxşar arzunu paylaşmışdılar və hazırda onlar eyni məsələ ilə qarşı-qarşıyadır: çoxsaylı standartlar tezliklə yoxa çıxmayacaq. Nəticə etibarilə, birgəməvcudluq qısa müddətli vəziyyət deyildir, müxtəlif standartlar arasında qarşılıqlı fəaliyyət isə problemə çevrilir.

Əlaqələndirilmiş məhsullar və xidmətlər

Qarşılıqlı fəaliyyət fərqli avtomatlaşdırma səviyyəsi və bazara çıxarma tələbləri, yaxud imkanına sahib müxtəlif tərəfdaşlar tərəfindən biznes prosesinin fasiləsiz icrası deməkdir. Qarşılıqlı fəaliyyətin bir çox aspekti vardır, lakin mühüm element fərqli mesajlaşma standartlarını uyğunlaşdırmaq bacarığıdır. Proqram təminatı texnologiyasında sürətli proseslər əlaqələndirməni (mapping) daha mümkün və ucuz edir. Qaydalar dəsti kimi nəzərə alsaq, qarşılıqlı fəaliyyət vasitələri (məs, aralıq proqram təminatı komponentləri) asanlıqla informasiyanı bir mesajdan/sintaksisdən digərinə transformasiya edə bilər. Gəlin Fəsil 1-də qeyd edilmiş sadə kredit transferi mesajını nümunə kimi götürək.

	MT 103	Pacs.008.001.02
Example 1: identification of the debtor agent	:52A:EXABNL2U	<DbtrAgt> <FinInstnId> ➔ <BIC>EXABNL2U</BIC> </FinInstnId> </DbtrAgt>
Example 2: account number of the debtor	:50K:/8754219990 ACME NV. AMSTEL344 AMSTERDAM, NETHERLANDS	<DbtrAcct> <Id> ➔ <Othr> <Id>8754219990</Id> </Othr> </Id> </DbtrAcct>
Example 3: name and contact details of the debtor	:50K:/8754219990 ACME NV. AMSTEL344 AMSTERDAM, NETHERLANDS	<Dbtr> ➔ <Nm>ACME NV.</Nm> <PstlAdr> ➔ <StrtNm>Amstel</StrtNm> ➔ <BldgNb>344</BldgNb> ➔ <TwnNm>Amsterdam</TwnNm> ➔ <Ctry>NL</Ctry> </PstlAdr> </Dbtr>

ŞƏKİL 2.1 MT103-dən ISO20022-ə kredit transferinin əlaqələndirilməsi

Şəkil 2-1-də SWIFT MT 103 və ISO 20022 pacs.008 mesajı şəklində göstərildiyi kimi borcalan və borcalanın agentin təfərrüatları təsvir olunur. Oxlar verilənlərin bir mesajdan digərinə əlaqələndirildiyini göstərir.

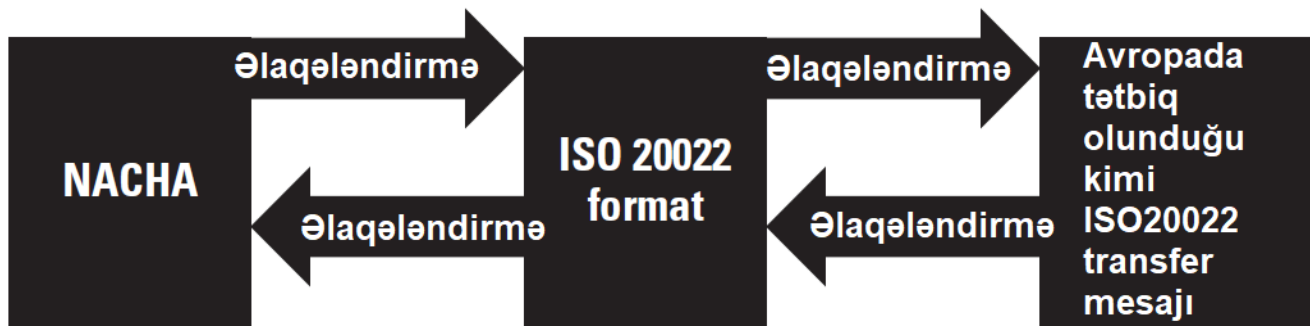
Aralıq proqram təminatı dedikdə bir sistemin çıxarışlarını digər sistemin girişlərinə onların ünsiyyət edə bilməsi üçün uyğunlaşdırılacaq proqram təminatı nəzərdə tutulur. Aralıq proqram təminatına lazım olan əlaqələndirmə qaydaları sayəsində, informasiya MT mesajının bir sahəsindən götürülərək ISO 20022 mesajındakı düzgün müvafiq elementə daşınır. Birinci nümunədə ':52A:' sahəsindəki informasiya 'DebtorAgent' (Borcalanın agent) adlanan komponentdəki BIC elementinə yerləşdirilir. Bu əlaqələndirmə birbaşadır, çünki MT-dəki sahənin ISO 20022 mesajında yalnız bir ekvivalent elementi vardır.

İkinci nümunədə, ':50K:' sahəsinin birinci sətrindəki informasiya 'DebtorAccount' (debitor hesab) adlanan komponentin hesabın identifikasiya elementinə köçürülür. Üçüncü nümunə isə daha mürəkkəbdir; MT-nin ':50K' sahəsindəki informasiyanın bir hissəsi: 'Debtor' (Borcalan) adlanan komponentin ISO Ad və Poçt Ünvanı (PostalAddress) elementlərinə ayrılmalıdır. Bəzən informasiya sahəyə, yaxud təyinat mesajındakı elementə sığışmaya bilər ki, bu halda artıq qalan hissə ya başqa yerə əlavə edilməli, yaxud atılmalıdır. Yaxşı xəbər ondan ibarətdir ki, belə əlaqələndirmə və tərcümələr ümumi istifadə edilən standartlar arasında getdikcə daha əlverişli olur və qarşılıqlı əlaqə alətləri (məs, integrasiya komponentləri) belə əlaqələndirməni həyata keçirmək üçün istifadəçilərə aralıq proqram təminatlarını konfigurasiya etmək imkanı verir. Elektron lüğətlərdən getdikcə daha çox istifadə və onların əlverişliliyi bunu daha da asanlaşdırır.

ISO 20022, qarşılıqlı əlaqələndirmənin əsasları (page 38 English)

Biz ISO 20022-nin müxtəlif standart və sintaksislər üzrə unifikasiya aləti olduğunu iddia etdik və ISO 20022-nin digər standartlarla qarşılıqlı şəkildə necə fəaliyyət göstərə bildiyini izah etdik. İndi isə fikrimizə davam edərək ISO 20022-nin qarşılıqlı fəaliyyət mərkəzi ("hub") rolunu oynayaraq qarşılıqlı fəaliyyətə daha necə yardım edə biləcəyini izah edək. Xarici valyuta əməliyyatlarında daha az işlək valyutalarla aparılan əməliyyatlar adətən Amerika dolları (USD) və avroda (EUR) olmaqla bir qayda olaraq "hub" (bu halda ticarət portalı) üzərindən həyata keçirilir. Məs, Thai Baht ilk öncə USD-yə konvertasiya edilir, sonra isə USD-nin Boliviya pesosu ilə alqı-satqısı həyata keçirilə bilər. Eynilə bunun kimi, tərcümə və əlaqələndirmə qaydaları bir qayda olaraq yalnız ən ümumi standartlar arasında əlverişlidir. Məhz burada ISO 20022 getdikcə daha çox qarşılıqlı fəaliyyət mərkəzi rolunu oynayır; bir çox standartlardakı informasiyanın ISO 20022 ilə əlaqələndirilməsi ilə bağlı işlər davam edir.

Fərqli qitələrdəki iki infrastrukturun müxtəlif sintaksislərdən istifadə etdiyi və ISO 20022-nin tərcümə imkanı yaratdığı Beynəlxalq Ödənişlər Çərçivəsinə (International Payments Framework (IPF)) nəzər yetirin. Avropaya USD köçürmələri NACHA mülkiyyət formatından istifadə etməklə ABŞ Avtomatlaşdırılmış Klirinq Mərkəzində (US Automated Clearing House (ACH)) başlanılır, ilk öncə mesaj Avropa iştirakçılarına göndərilməzdən əvvəl ümumi format kimi ISO 20022 ilə əlaqələndirilir və daha sonra köçürmə üzrə daxil olan ISO 20022 mesajı çıxan ISO 20022 köçürmə mesajı ilə əlaqələndirilir. Bu əlaqələndirmə sisteminin nümunəsi Şəkil 2-2-də təsvir olunur.

ŞƏKİL 2.2 ABŞ NACHA ödənişinin Avropadakı ISO 2022 mesajı ilə əlaqələndirilməsi

FPL və FpML ilə əlaqələndirmə

Qiymətli kağızlarla alqı-satqı prosesini öncəsi fəaliyyət mesajların mümkün qədər tez göndərilməsi, qəbul edilməsi və emalını tələb edir. Bu sahədə FIX standartından geniş şəkildə istifadə edilir. FIX standartını hazırlayan FIX Protocol Ltd (FPL) təşkilatı öz sintaksisinin çox yığcam və səmərəli olmasını təmin etmişdir. Amma FPL-in məqsədi həmçinin informasiya strukturları, komponentləri və elementlərinin ISO 2022-nin bir hissəsi olmasını təmin etməkdən ibarətdir. ISO 2022 icmasının digər üzvləri ilə əməkdaşlıq şəraitində çalışan FPL bunu iki cür həyata keçirir:

✓ Bu komponentlər hələ lüğətdə olmayan informasiya/funksionallığı əhatə etdiyi zaman FPL öz komponentlərini ISO 2022-yə təqdim edir.

✓ Funksionallığın ISO 2022 –i əhatə etdiyi hallarda, SWIFT və FPL ISO 2022-dən ümumi biznes modeli kimi istifadə edərək FIX və XML sintaksisləri arasında transformasiya qaydalarını dizayn etməklə qarşılıqlı fəaliyyət göstərmək yolunda əməkdaşlıq edir.

Oxşar fəaliyyətlər FpML (mürəkkəb maliyyə məhsulları üzrə maliyyə sektoru standartı protokolu) ilə də davam etdirilir.

XBRL-ə uyğunlaşdırma

eXtensible Business Reporting Language (XBRL) (Genişlənən Biznes Hesabatlıq Dili) maliyyə hesabatlığı sahəsində illərlə mövcud olan texnologiyadır. Biznes tətbiqlərinə məntiqi şəkildə inteqrasiya olunması və analitiklər, investorlar və digər maliyyə vasitəçiləri tərəfindən başa düşülməsi üçün biznes informasiyasının etiketlenməsində (tag) XBRL-dən istifadə olunur. ABŞ Qiymətli Kağızlar və Birjalar Komitəsi tərəfindən avtomatlaşdırılmış hesabat sistemi vasitəsilə xüsusi maliyyə hesabatlarının doldurulması üçün XBRL-in məcburi format kimi qəbul edilməsi son dövrdə bu texnologiyanın beynəlxalq uğuru kimi qiymətləndirilə bilər. Dünyanın bir neçə digər yurisdiksiyası maliyyə və biznes hesabatlığı üçün oxşar mandatlar qəbul etməkdədirlər. Artan tənzimləyici yoxlamalar və maliyyə hesabatlarında əlavə şəffaflığa ehtiyacın yaranması da XBRL ABŞ və ISO 2022 standartlarının DTCC (ABŞ Depozitar Trast və Kliring Korporasiyası (The US Depository Trust & Clearing Corporation)) ilə birlikdə işləməsi üçün katalizator yaradan faktor kimi öz töhfəsini verdi.

2009-cu ilin iyun ayında SWIFT və DTCC, XBRL ABŞ ilə korporativ fəaliyyət elementləri üçün ISO 20022 lüğətinə tam uyğunlaşdırılacaq korporativ klassifikasiya sxemləri (taksonomiyası) yaratmaq təşəbbüsünə başladılar. Bu yolla qiymətli kağızların korporativ emitentləri korporativ fəaliyyət sənədlərini etiketləyə (tag) və korporativ fəaliyyətlərin həyat sikli boyunca maliyyə vasitəçiləri üçün ISO 20022 korporativ fəaliyyət mesajlarında asanlıqla istifadə edilə bilən XML məlumatları yarada bilərlər.

Emitentlər (yaxud onların agentləri) XBRL etikətləmə alətindən istifadə etməklə sənədləri etiketləyir (tag) və nəticədə yaranan XBRL nümunə sənədi daha sonra avtomatik olaraq növbəti proseslərdə iştirak edən maliyyə və digər vasitəçilər üçün ISO 20022 korporativ fəaliyyət mesajına transformasiya olunur.

Standartlaşma sahələrində bu ilk əməkdaşlıq olacaqdır – mühasibat uçotu və biznes hesabatlıq üzrə XBRL və tranzaksiyanın emalı üzrə ISO 20022 (SWIFT və DTCC) istifadə olunması.

ISO 20022-nin tətbiqi

Bazarda ISO 20022-nin qəbulu artdığı üçün o, müxtəlif növdən olan iştirakçılara fərqli yollarla təsir göstərəcəkdir. Aşağıdakı bölmələrdə əsas halların bəziləri barədə məlumat əhatə olunur.

Bir biznes sahəsində yetkin standartlara sahib olan kiçik oyunçu

Əgər siz vahid biznes sahəsində kiçik oyunçusunuzsa, o zaman bir qayda olaraq siz bu gün istifadə etdiyiniz kommunikasiya infrastrukturundan istifadəni davam etdirə bilərsiniz. Əksər iri tərəf müqabilləri və xidmət provayderləri, məs, əvvəlki fəsillərdə təsvir edilmiş qarşılıqlı fəaliyyət alətlərindən istifadə etməklə mövcud formatları dəstəkləməyə davam etmək üçün təchiz edilmişlər.

ISO 20022 standartlarının aktiv istifadə olunduğu bir biznes sahəsində diqqət mərkəzində olan iştirakçı

Avropa pərakəndə ödənişləri, yaxud maliyyə vəsaitləri sektorunda diqqət mərkəzində olan iştirakçıların fəaliyyət göstərməsi üçün ISO 20022-yə ehtiyacı vardır. Əgər Siz də bu cür iştirakçılara aidsinizsə, ISO 20022 imkanlarını implementasiya etməlisiniz, ISO 20022-ni tanıyan kommunikasiyalar və interfeys proqram təminatını quraşdırmalısınız. Mövcud standartlardan (daxili, mülkiyyət, yaxud digər) istifadə edən köhnə sistemləri olan iştirakçılar bu sistemləri ISO 20022-yə miqrasiya etməmək, əvəzində isə aralıq proqram təminatı səviyyəsində əlaqələndirmədən istifadə etmək qərarına gələ bilərlər.

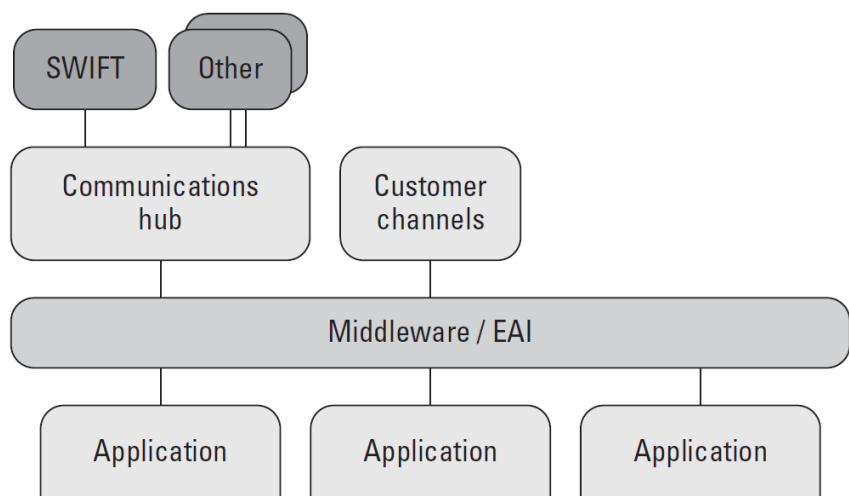
Bununla belə, yeni investisiyalarla qarşılaşan iştirakçılar tətbiqlərinin lap əvvəldən ISO 20022-dən istifadəsinə imkan yaratmaq qərarına gələ bilərlər. Mövcud faks və telefon kommunikasiyalarının əvəzlənməsinə, və qiymətli kağızlar üzrə yeni bazar infrastrukturlarına investisiya yatıran Asiyada transfer agentlərini nümunə olaraq göstərmək olar.

Yeni iştirakçılar üçün ISO 20022 yanaşmasının daha bir üstünlüyü ondan ibarətdir ki, onlar daxili verilənlər strukturlarını müəyyən etmək üçün baza kimi nəşr edilmiş ISO 20022 məzmunundan bütün mövcud verilənlər anlayışlarından istifadə edə bilərlər. Bu, semantik və mesaj qatlarının ayrılması və lüğətdən davamlı istifadə sayəsində mümkündür.

İcraçılar əlbəttə ki, lazımi arxitektura qatları vasitəsilə daxili və xarici strukturların müvafiq ayrılmasını təmin etməlidirlər, lakin standart yaxın olan daxili strukturdan istifadə inteqrasiya məsələlərini əhəmiyyətli dərəcədə sadələşdirir, çünki əlaqələndirmələrin çoxu birbaşa olur.

Bir çox biznes sahəsində aktiv olan global maliyyə institutu

Beləliklə, siz Babil Qalası ilə gündəlik əsasda məşğul olmalısınız: fərqli coğrafiyalar və bizneslərdə çoxsaylı fərqli formatlar və dəyişdirilməsi çox baha olan iri köhnə sistemlər. Böyük ehtimalla institutunuzda tətbiq və kommunikasiyalar interfeyslərini birləşdirmək, əlaqələndirmək və informasiyanın transformasiyası üçün ehtiyac olduqda bəzən Müəssisə Applikasiyası İnteqrasiyası (Enterprise Application Integration (EAI)) proqram təminatı kimi tanınan müəssisə miqyaslı aralıq proqram təminatından istifadə olunur. Daha sadələşdirilmiş şəkildə ümumi arxitekturanız Şəkil 2-3-dəkinə oxşar ola bilər.

ŞƏKİL 2.3 Aralıq Proqram Təminatının (Middleware) müxtəlif applikasiyalarla və SWIFT kimi kənar şəbəkələrlə əlaqələnməsi

Bu yanaşma ISO 20022-yə xas olan anlayışları təcrid etməklə və EAI proqram təminatında email vasitəsilə kanallarınızı və arxa ofis tətbiqlərinizi standartdakı dəyişikliklərdən ayırır. Eyni zamanda o, çox sayda implementasiya boyunca şəbəkə bağlantısı kimi ümumi funksionallıqdan yenidən istifadə etməyə imkan verir. Səciyyəvi EAI proqram təminatına mesajları digər sistemlərin məlumatları ilə zənginləşdirmək və mesaj axınlarını təşkil etməklə xüsusi daxili formatlardan, yaxud digər standartlardan ISO 20022-yə və ISO 20022-dən keçidi əlaqələndirmək üçün xüsusiyyətlər daxildir. EAI həmçinin standart verilənlər mübadiləsi, yaxud saxlama mexanizmlərini – verilənlər bazası, mesaj növbəsi, mail serverlər və s. – və standart proqram təminatı tətbiqlərini, məs, Müəssisənin Resurslarının Planlaşdırılması (Enterprise Resource Planning (ERP)) sistemlərini əlaqələndirən bir sıra adaptorlara da malikdir.

Tətbiq zamanı nəzərə alınacaq məsələlər

ISO20022 standartı tətbiq edilən zaman bir çox sualların cavablandırılması tələb olunur:

- Hansı biznes proseslər ISO 20022 tərəfindən dəstəklənir?

- Təşkilatının infrastrukturunda və proqram təminatında standartla kəsişmə nöqtələri hansılardır?
- Tətbiqlərdə mesajların qəbul edilməsi və göndərilməsi necə həyata keçiriləcəkdir?
- Mesajların generasiyası məqsədilə minimum tələblərə riayət etmək üçün hansı məlumatlar tələb olunur? (Bu yalnız mütləq sahələr olmaya bilər; mesajların istifadə olunacaq kontekstindən və təklif olunan xidmətdən asılı olaraq dəyişə bilər.)
- Məlumatı harda tapmaq olar: o arxa-ofis proqram təminatına artıq daxil edilibmi? Əgər daxil olmayıbsa, mən onu digər bir yerdə tapa və integrasiya vasitələri (EAI) ilə mesajları əlavə edə bilərəmmi?
- Hansı biznes hadisə göndərilən mesajların hazırlanmasına təkan (triqer) verir?
- Hansı email mərhələləri tələb olunur? Məsələn, toplu və ya toplu olmayan mesajlara ehtiyac varmı?
- Mesajların əllə təsdiqlənməsi tələb olunur?
- Səhv və imtina edilmiş mesajlarla nə edilməlidir?
- Əgər mənim həllim mübadilə xarakterli (sorğu-cavab) email metodunu tələb edərsə, mən sorğunu qəbul edərək cavabın verilməsi üçün nə etməliyəm?
- Mesajlaşma qaydası (stili) nədir? Həllin tipinə müvafiq olaraq mesajlar tərəflər arasında interaktiv, yadda saxla və yönləndir, və ya toplu fayllar qaydasında mübadilə oluna bilər.

Yuxarıda qeyd edilən suallar nəzərə alınaraq, həllin tətbiqi zamanı ISO 20022 üzrə uyğunlaşdırma aparılmalı və mövcud sistem və proseslərə təsiri müəyyən edilməlidir. Bəzi hallarda, məsələn, əvvəlki ənənəvi bir formatı ISO 20022 ilə əvəzləyərkən mövcud bünövrə olduğu kimi saxlanacaq, lakin xüsusi diqqət yeni mesajların hazırlanmasına və uyğunlaşdırma tələblərinə yönəldiləcəkdir. Digər hallarda isə mövcud mənzərə daha dramatik ola bilər. Tətbiq prosesin üstünlüklərindən biri də odur ki, integrasiya vasitələrindən istifadə edərək bir həll üçün qurulmuş arxitektura məntiqi digər istiqamətlərdə də yenidən istifadə edilə bilər, bu baxımdan yeni həllərin tətbiqi zaman ötdükcə əhəmiyyətli şəkildə azalacaqdır.

Tətbiqin dəyəri

Tətbiqin dəyəri nə qədərdir? İki təşkilat eyni olmadığı üçün bu sualın cavablandırılması olduqca çətinidir. Lakin, ISO 20022 əsasən XML sintaksisdən istifadə etdiyindən, XML-in tətbiqinin geniş vüsət alması və əhatə dairəsinin geniş olması səbəbindən, həmçinin XML üzrə bacarıqları tapmaq getdikcə daha asan olduğundan XML tətbiq alətlərinin bir çox icraçı şirkətlərdən və açıq mənbə kodlu layihələrdən əldə etmək olar.

Ona görə də, implementasiya dəyərinin balansı texnoloji məsələdən biznes təhlilinə doğru dəyişir. Xüsusən insanlar ISO 20022 ilə əlaqəli bacarıqlarını inkişaf etdirdikləri üçün biznes təhlili nöqtəyi-nəzərindən lüğətlə möhkəmlənən mesaj anlayışlarındakı ardıcılıq (və semantik qatın ayrılması) tapşırıqları əhəmiyyətli dərəcədə asanlaşdırır. ISO 20022-nin maliyyə sektorunda

olan kritik ağırlığı ilə əvvəllər gördüyünüz məzmunun təkrar istifadəsi ehtimalı həqiqətən çox yüksəkdir.

Gələcək naminə quruculuq

ISO 20022 mesajları bütün dünyada mövcud və gələcək biznes ehtiyaclarını dəstəkləmək üçün hazırlanmışdır. Bu baxımdan spesifikasiyalara nəqli sahələrdəki (yəni sözlərin daxil edilməsi üçün nəzərdə tutulan sahələr) beynəlxalq simvollar, uzun identifikatorlar və istinadlar, çox böyük pul məbləğləri və çox dəqiq faiz və valyuta məzənnələri daxildir. Əgər texniki arxitektor, yaxud arxa-ofis sistemlərinin dizaynerisinizsə, siz ISO 20022-nin həm maliyyə sektoru konseptləri üçün beynəlxalq səviyyədə razılaşdırılmış lüğət təqdim edən semantikasını, həm də bu konsepsiyaların təmsil olunduğu fiziki formaları nəzərə almalısınız. Bu minvalla siz nəinki sistemlərin mesajlaşma məqsədləri üçün ISO 20022-yə uyğunlaşdırılacağına, hətta bu günki və gələcək ehtiyaclar üçün maliyyə məlumatlarını təqdim etməyin ən yaxşı yollarına dair maliyyə sektorunun kollektiv müdrikiyinə zəmanət verə bilərsiniz.

III Fəsil

ISO 20022 təşkilatı

Bu fəsildə

- ISO 20022 idarəedilməsi
- Qeydiyyat Orqanının rolu
- Texniki İşçi Qrupları

İstənilən qurum ISO 20022 mesajlarını inkişaf etdirə bilər. ISO ilə əlaqəli olmanıza ehtiyac yoxdur, ancaq ISO 20022 standartında göstərilən qaydalara riayət etmək tələbdir.

Standart, mesajların inkişaf etdirilmə üsulunu, habelə ISO 20022 mesajlarının rəsmi portfelinin bir hissəsi kimi təsdiqlənib nəşr olunma prosesini təsvir edir. On beş təşkilat artıq ISO 20022 mesajlarını inkişaf etdirməyə başlayıb.

Standartın istifadəsinin monitorinqi, eləcə də təşkilatların uğurlu və uyğun mesajlar inkişaf etdirməsinə kömək etmək üçün ISO tərəfindən bir sıra qurumlar yaradılmışdır. Bütün bu qurumlar ISO “Texniki Komitə 68” (TC68) və bütün maliyyə sektorunun standartlarına məsul ISO komitəsinə hesabat verirlər.

Biznes əsaslandırmanın təsdiqlənməsi

Əgər Siz ISO20022 mesajlarını inkişaf etdirmək istəyirsinizsə, ilk olaraq mesajın məqsədi və miqyasını təsvir edən, həmçinin istifadəçilər üçün faydaları barədə biznes əsaslandırmanı təsdiq etdirməlisiniz. ISO 20022 Qeydiyyat İdarəetmə Qrupu (RMG) biznes əsaslandırmanı nəzərdən keçirir və təsdiq edir. RMG bütün prosesləri idarəedən ISO20022-in ən üst qurumudur. Onun üzvlüyə ölkələr və ya təşkilatlar tərəfindən namizədliyi təqdim olunmuş 65-dən çox yüksək səviyyəli mütəxəssis daxildir.

RMG, biznes əsaslandırmanızı təhlil edəcək və mesaj inkişafına olan ehtiyacı qiymətləndirəcək: mesajların mövcud ISO 20022 mesajları ilə üst-üstə düşməməsini yoxlayacaq və beynəlxalq maliyyə cəmiyyəti üçün cəlbediciliyini təsdiqləyəcək.

Xüsusilə, RMG tətbiqetmənin əsas meyarlara uyğun olub-olmadığını mühakimə edir. Bunlara daxildir:

- Bu mesajlara açıq biznes ehtiyacı varmı?
- Əhatə dairəsi, hədəflənən istifadəçilərin tələblərinə cavab verirmi?

Namizədliyi təqdim olunmuş ISO 20022 mesajların inkişaf etdirilməsi

Sizin biznes əsaslandırmanın təsdiqlənməsi mesajlarınızın inkişaf etdirilməsi üzrə yaşıl işıq yandıracaq. Buna başlamazdan əvvəl, Siz ISO 20022 Qeydiyyat Orqanı (RA – Registration Authority) ilə təmasda olmağınız lazımdır. RA, bütün mövcud ISO 20022 mesajlarını və ISO 20022 komponentlərinin lüğətini əks etdirən ISO 20022 depozitarın qəyyumudur. SWIFT, ISO ilə müqavilə çərçivəsində RA rolunda çıxış edir.

Sintaksisdən asılı olmayan məntiqi mesaj modellərini inkişaf etdirmək üçün lazım olan məlumatları və təlimatları RA təqdim edəcəkdir. Bunun üçün, mövcud ISO 20022 mesaj komponentlərini yenidən istifadə edəcəksiniz və ya lazım olarsa, RA yeni komponentlər yaradacaqdır.

Mesaj modelləri tərtib etmək üçün modelləşdirmə alətinə ehtiyac vardır. SWIFT özünün ISO 20022 mesaj standartlarını inkişaf etdirmək üçün Standartlar üzrə İş Sahəsinin (SWS – Standards Work Station) yüngül versiyasını yaratmışdır. Bu, ISO20022 RA kimi digərləri tərəfindən təqdim olunmuş ISO20022 mesajlarının uyğunluğunu yoxlamaq üçün istifadə olunur.

Mesaj modellərinin inkişafı zamanı qaydalara riayət olunmanı təmin etmək və sualları cavablandırmaq üçün RA mesaj model nümunələrini təqdim edənlərə kömək edəcəkdir. Mesaj modelləri hazır olanda (namizəd ISO20022 mesajlar adlanır), RA onların uyğunluqlarını təsdiqləyir, eləcə də mesajların tam təsvirini və ISO 20022 XML sxemlərini əhatə edən qiymətləndirmə sənədlərini yaradır.

Namizədliyi təqdim olunmuş ISO 20022 mesajların təsdiqi

RA qiymətləndirmə sənədlərini təsdiqləmək üçün müvafiq ISO 20022 Standartların Qiymətləndirmə Qruplarına (SEGs) paylayır. SEG-lər, ISO üzvləri tərəfindən irəli sürülən və ISO 20022 mesajlarının (gələcək) istifadəçilərini təmsil edən maliyyə sektorunun mütəxəssislərindən ibarət qruplardır. Hal-hazırda, xüsusi biznes sahələrini əhatə edən 5 sahə üzrə SEG var: ödənişlər, qiymətli kağızlar, xarici valyuta mübadiləsi, ticarətin maliyyələşdirməsi üzrə xidmətlər və kartlar.

22 ölkədən 200-dən çox ekspert və ISO ilə əlaqəli 12 beynəlxalq təşkilat SEG-də iştirak edir. Onların vəzifəsi, namizəd mesajların təmsil etdikləri cəmiyyətinin istifadəçilərinin tələblərinə həqiqətən cavab verməsini təmin etməkdir.

Namizəd mesajlarınızın qiymətləndirilməsində iştirak etməyiniz tələb olunacaq. SEG gələcəkdə beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən mesajlarınızın qəbul edilməsini təmin etmək üçün bəzi dəyişikliklər etməyinizi tələb edə bilər.

ISO 20022 mesajların nəşr edilməsi

SEG tərəfindən təsdiqləndikdən sonra namizədliyi təqdim olunmuş mesajlar ISO 20022 uyğun mesajlar olur.

RA sizin təqdim etdiyiniz mesajları və ISO 20022 depozitarında hər hansı bir yeni komponentləri rəsmi olaraq qeydə alacaq və onları www.iso20022.org saytında nəşr edəcəkdir. Mesajlar və onların XML sxemləri bütün cəmiyyətə, istifadəçilərə pulsuz olaraq açıqdır. Ancaq, mesajı təqdim edənlər onların sahibi kimi qeydə alınır və mesajlarda istifadəçilərin dəyişiklik tələb etməsi halında əlaqə yaradılır.

İşçi Qrupu 4 (WG4) və Texniki Dəstək Qrupu (TSG)

ISO 20022 ilə əlaqəli daha 2 işçi qrupunu qeyd etmək istədik:

TC68 tərəfindən ISO 20022 standartını, mesajların hazırlanması metodologiyasını nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək üçün İşçi Qrup 4 yaradıldı. Bu qrupun əsas fəaliyyəti mesajların inkişafının metodologiyasının inkişaf etdirilməsi də daxil olmaqla, sintaksis neytral biznes modelləşdirilməsi və məntiqi modellərin və istədikləri mesaj sintaksisinə çevrilməsi üzrə işləri əhatə edir. Bu qrup, ISO 20022 standartının həm texniki, həm də sintaksis baxımından maliyyə sektorunun inkişaf edən tələblərinə cavab verməsini təmin edir.

Texniki Dəstək Qrupu mesajlar təqdim edən təşkilatlara, RMG, RA və SEG-lərə ISO 20022 standartının ən uyğun və ardıcıl şərhə barədə tövsiyələr verir.

IV FƏSİL

ISO 20022 və SWIFT

Bu fəsildə

- ISO 20022 standartında SWIFT-in rolu
- Göndərənlər üçün alətlər və xidmətlər
- Tətbiq edənlər üçün alətlər və xidmətlər

ISO 20022 qiymətli kağızlar üzrə mesajlaşma sahəsinin əvvəlki standartı olan ISO 15022-dən törəmişdir. ISO15022-ə əsas töhfə verənlərdən biri SWIFT idi və ISO 20022-nin inkişafında bu aparıcı rolu qorudu. Bu fəsildə SWIFT-nin ISO 20022-nin inkişafındakı rolu və SWIFT-in standart müəyyənləşdirənlərə və standart istifadəçilərinə təklif etdiyi xidmətlər göstərilir.

SWIFT-in ISO 20022 standartında rolü

SWIFT ISO 20022-yə geniş və dərin töhfə vermişdir. 2000-ci ildə SWIFT ISO standartı hazırlayan işçi qrupunun bir hissəsi olaraq orijinal ISO 20022 texniki spesifikasiyalar layihəsini hazırladı.

SWIFT-in yerinə yetirməyə davam etdiyi bir rol olaraq SWIFT 2004-cü ilin iyun ayında standart üçün Qeydiyyat Orqanı (RA - Registration Authority) olaraq təyin edildi. RA, ISO 20022 kontentin mərkəzi depozitaridə saxlanılmasına və dərc edilməsinə və onun tamlığının təmin olunmasına cavabdehdir. Standartın ilk rəsmi nəşri, həmin ilin dekabr ayında ISO tərəfindən təsdiqləndi və nəşr olundu. RA olaraq SWIFT www.iso20022.org və 1-ci fəsildə göstərilmiş veb sorğu aləti daxil olmaqla ISO 20022 veb resurslarını yaratmış və dəstəkləməyə və yeniləməyə davam edir.

Standartın və idarəetmə prosesinin ümumi idarə edilməsindən məsul təşkilat olan RMG 2005-ci ilin yanvar ayında yaradılmışdır. SWIFT-in RMG-nin iclaslarına göndərirdi nümayəndə heyətləri həm RA-nı həm də SWIFT-i təmsil edir.

2005-ci ilin iyun ayında Ödənişlər və Qiymətli Kağızlar sahələri üçün ilk iki ISO 20022 Standartların Qiymətləndirmə Qrupu (SEG) yaradıldı. 2006-cı ildə Ticarət və Xarici Valyuta biznesi üçün daha iki SEG, 2008-ci ildə isə Kartlar üçün yeni SEG yaradıldı. SEG-lərin rolü təqdim olunmuş mesaj anlayışlarını onların biznes məzmunu baxımından nəzərdən keçirməkdir. SWIFT bütün 5 SEG-də təmsil olunur.

SWIFT təcrübə ilə yanaşı standartın biznes məzmununun etibarlılığını təmin etməyə töhfə verir. SWIFT texniki məsələlərdə də aktivdir. Standartın növbəti versiyası SWIFT tərəfindən redaktə olunur və standartın texniki əsaslarını inkişaf etdirmək üçün məsul ISO işçi qrupu olan 4-cü İşçi Qrupunun digər üzvləri ilə birlikdə hazırlanır.

SWIFT həmçinin, ISO 20022 saxlancında standartların məzmununu yaratmaq və sənədlər və XML sxemləri yaratmaq üçün SWIFT daxilində istifadə olunan xüsusi bir modelləşdirmə vasitəsi olan Standartlar üzrə İş Sahəsini (SWS –Standards Work Station) inkişaf etdirir və saxlayır. SWIFT, digər istifadəçilər üçün eyni vasitənin yüngül ('lite') versiyasını təqdim edir.

Standarta məzmun verən əsas təşkilat SWIFT-dir. Hazırda ISO 20022 kataloquna daxil olan mesaj anlayışlarının 90 faizindən çoxu SWIFT tərəfindən hazırlanmışdır. SWIFT eyni zamanda ISO 20022-ni kommersiya təkliflərində, mediada və maliyyə sektorunun tədbirlərində fəal şəkildə təbliğ edir.

Standartı inkişaf etdirənlər üçün alətlər və xidmətlər

ISO 20022 standartı təqdim olunmuş mesajlar üzrə məzmunun keyfiyyətinə qarşı ciddi tələblər irəli sürür. RA, məzmunun rəsmi qeydiyyatata alınmazdan əvvəl bu tələblərə cavab verməni təmin etməyə məsuldur.

SWIFT, mesaj nümunələri təqdim edən təşkilatların standartlara uyğun məzmunu hazırlamasına və təqdim etməsinə kömək etmək məqsədilə ISO 20022 məzmunu hazırlayan developerlər üçün bir sıra alətlər və xidmətlər təklif edir.

SWIFTNet

SWIFTNet, dünyanın 8000-dən çox maliyyə institutunu və şirkətini birləşdirən SWIFT-in təhlükəsiz IP şəbəkəsidir.

SWIFT, ISO 20022 mesajlarının istifadəçiləri üçün SWIFTNet üzərindən interaktiv mesajlaşma (mesaj doğrulaması da daxil olmaqla) və fayl ötürülməsi daxil olmaqla müxtəlif xidmətlər təklif edir. SWIFT şəbəkə xidmətləri haqqında daha ətraflı məlumat üçün www.swift.com saytına daxil olun.

Tətbiq alətləri və xidmətləri

Birlikdə olmaq və qarşılıqlı əlaqəni dəstəkləyən bir çox vasitələr mövcuddur. Bu alətlərdən bəziləri birbaşa SWIFT tərəfindən təmin edilir, lakin digərləri isə SWIFT -in əsas elementlərini və giriş təmin edən SWIFT tərəfdaşları tərəfindən əldə edilə bilər.

Tərcümə və əks olunma qaydaları

Pul və kredit köçürmələri kimi bir neçə əsas sahə üçün SWIFT, SWIFT-in mövcud və geniş istifadə olunan MT mesajları ilə ISO 20022 mesajları arasında tərcümə qaydaları hazırlamışdır. Bunlar SWIFT icmasının əsas üzvləri ilə hazırlanmış, üzvlər və tərəfdaşların istifadəsinə verilmişdir. SWIFT bəzi iş sahələri üçün birlikdə mövcud olmağı asanlaşdıran və ekvivalent SWIFT mesajlarına tam olaraq tərcümə edilə biləcəyinə zəmanət verilən ISO 20022 mesajlarının 'uyğunluq' versiyalarını da yaratmışdır.

Maşın tərəfindən oxuna bilən standartların anlayışları

ISO 20022 mesajları üçün XML sxemləri və sənədləri www.iso20022.org saytından yükləne bilər. ISO 20022 məzmununun mənbəyi olan UML modelləri də RA-dan əldə edilə bilər. Bundan əlavə, SWIFT, giriş ekranları və istifadəçi sənədlərinin inkişafını sürətləndirmək üçün istifadə edilə bilən ISO 20022 məzmununu ilə əlaqəli bir sıra faydalı təqdimatlarla təmin edir.

Vasitəçi proqram və interfeys məhsulları

SWIFT, bir çox digər keçid və vasitəçi proqram məhsullarının vendorlarının etdiyi kimi, öz interfeys məhsullarının ISO 20022-ni dəstəkləməsini təmin edir.

Tətbiqlə bağlı məsləhət

SWIFT, ISO 20022 tətbiqi üçün müxtəlif məsləhət təklifləri təqdim edir.

Təlim

SWIFT, ISO 20022 tətbiqetməsinin bütün aspektlərini əhatə edən hərtərəfli kurslar və özünütəhsil modulları təqdim edir.

Koordinasiya və təqvim

Nəhayət, SWIFT, müəyyən iş sahələri üçün təqvimlər hazırlayaraq birgəməvcudluq vaxtı ilə bağlı öz cəmiyyətinə rəhbərlik edir.

İstinadlar

ISO 20022 üçün SWIFT məhsulları və xidmətləri haqqında daha ətraflı məlumat üçün www.swift.com/standards saytına daxil ola bilərsiniz.

V FƏSİL

ISO 20022 barədə 10 yaxşı məlumat

Ümid edirik bu kitab sizə ISO 20022 haqqında bilməli olduğunuz hər şeyi söylədi. ISO 20022-nin işinizə uyğun olmasının ilk on səbəbi bunlardır:

- ✓ ISO 20022 Lüğəti, ümumi iş məfhumu üçün qısa anlayışı təqdim edərək maliyyə cəmiyyətinin uyğunlaşmasına və işləməsinə kömək edir.
- ✓ ISO 20022 prosesində iştirak etmək istəyən hər kəs üçün açıqdır.
- ✓ ISO 20022 əsasən proqram platformaları və alətlərindən böyük dəstək alan texniki bir sintaksis olan XML-dən istifadə edir. Ancaq standart yeni tələblər ortaya çıxdıqca digər sintaksislərin istifadəsinə imkan verəcək şəkildə hazırlanır.
- ✓ ISO 20022 XML sxemləri, yüksək səviyyəli bir biznes proses təsdiqlənməsini təmin etməklə səhv məlumat göndərmə və ya alma riskini azaldır.
- ✓ ISO 20022 mesajları hər kəsin hər hansı bir şəbəkədə tətbiq etməsi üçün pulsuzdur.
- ✓ ISO 20022-nin təminat prosesi istifadəçilərin etibar etdikləri mesajların inkişafını formalaşdırmasına imkan verir.
- ✓ ISO 20022 rəhbərləri qarşılıqlı fəaliyyəti təşviq etmək üçün digər standart qurumlar ilə fəal işləyirlər.
- ✓ ISO 20022 anlayışları öz daxili rabitə ehtiyaclarınız üçün əsas kimi istifadə edilə bilər.
- ✓ ISO 20022 anlayışları, onların tamlığını və dəqiqliyini təmin etmək üçün dünyanın müxtəlif yerlərindən olan mütəxəssislər tərəfindən birlikdə yaradılmışdır.

- ✓ ISO 20022 veb sorğu aləti hər kəsə ISO 20022 lüğətini heç bir xüsusi proqram təminatı tələb olunmadan araşdırmağa imkan verir.

VI FƏSİL

ISO 20022 barədə informasiya texnologiyaları üzrə rəhbərinizə söyləyə biləcəyiniz on məlumat

Artıq ISO 20022 haqqında hər şeyi bilirsiniz və bunun sizin işinizə hansı fayda verəcəyini insanlara söyləyin. İnformasiya texnologiyaları üzrə rəhbərinizə ISO haqqında söyləyə biləcəyiniz ona yaxın məlumat:

- ISO 20022 maliyyə mesajlarını müəyyənləşdirmək üçün bir metodologiyadır - belə demək olarsa, standartlar üçün bir standartdır.
- Hal-hazırda 260 mesaj müəyyənləşdirilib və gələcəkdə daha çox olacaqdır.
- Söhbət yalnız mesajlardan getmir - ISO 20022, maşınlar və insanlar üçün maliyyə biznes prosesi haqqında məlumat mübadiləsi üçün ortaq bir dil təqdim edir. Bu ortaq dil rəsmi bir lüğətdə verilmişdir.
- ISO 20022 biznes standartıdır; onun əsas diqqəti məlumat mübadiləsinin texniki cəhətlərindən daha çox lüğətin məzmununa yönəlmişdir.
- Lüğətdən fərqli sintaksislərdən istifadə olunan mesajlar arasında tərcümə olunmasına kömək etmək və daxili sistem inteqrasiyası kimi biznes haqqında ortaq anlayışın vacib olduğu digər problemləri həll etmək üçün istifadə edə bilərsiniz.
- ISO 20022 mesajları əsasən XML-də mübadilə olunsada, ISO 20022 müəyyən bir mesaj sintaksisindən asılı deyildir, bu səbəbdən bir iş və ya texniki tələbi təmin etmək üçün fərqli bir sintaksis tələb olunarsa və ya yeni bir sintaksis yaranarsa, ISO 20022 onu qəbul edə bilər.
- ISO 20022-nin dünyanın böyük maliyyə bazarlarında qəbulu sürətlə artır.
- ISO 20022 hər kəsin istifadə edə biləcəyi və töhfə verə biləcəyi açıq bir standartdır.

VII FƏSİL

Standartları tətbiq edənlər üçün on faydalı veb səhifə linki

ISO 20022 haqqında çox şey öyrəndiyinizi, lakin daha çox bilmək istədiyinizi hiss edirsiniz? ISO və digər standart qurumları üçün faydalı URL-lərin siyahısı:

- www.iso20022.org
- www.swift.com
- www.iso15022.org
- www.fixprotocol.org
- www.fpml.org
- www.xbrl.org
- www.uml.org
- www.w3.org/XML
- www.isitc.org
- www.swift.com/drc